

Survey of satisfaction with the residential environment in Arbil city

Mohammad Hasan Yazdani^{*1}, Hashem Shaker Abdullah Karwan², Maryam Jami Odluo³

1. Professor of Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

2. MSc of Science in Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

3. PhD in Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Received Date: 27 August 2024 Accepted Date: 18 November 2024

Abstract

Background and Objective: The quality of the residential environment is a dynamic, complex, and multidimensional concept that is formed from dimensions. In this regard, one of the appropriate ways to assess the quality of the residential environment is to measure the satisfaction of residents with that environment. Therefore, the purpose of the present study was to investigate the satisfaction of the residential environment in the city of Arbil for future planning.

Methodology: The research method is applied in terms of its purpose and descriptive-analytical in nature and method. The information required in this study was collected through field and documentary methods. The statistical population of the study is residents of different neighborhoods (wealthy, middle-class, and poor). SPSS software was used to analyze the data. In this regard, one-sample t-tests were used. Finally, the Friedman test was used to rank the indicators under study.

Results and Findings: Based on the one-sample t-test, residents' satisfaction with their residential environment in wealthy residential neighborhoods was (3.516), in middle-income neighborhoods it was (3.272), and in poor neighborhoods it was (2.196). Based on the Friedman test, the security index was ranked first and the lighting and ventilation index was ranked last. According to the results of the present study, the level of satisfaction is relative and varies in different urban areas and neighborhoods and has yielded different results. The results of the study showed that satisfaction in different neighborhoods of Arbil is (3.233) and is at an average level.

Keywords: Satisfaction, residential environment satisfaction, residential environment, Arbil city.

* Corresponding Author Email: yazdani@uma.ac.ir

Cite this article: Yazdani, M. H. , Shaker Abdullah Karwan, H. and jami odluo, M. (2024). Survey of satisfaction with the residential environment in Arbil city. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(3), 352-363.

بررسی رضایتمندی از محیط مسکونی در شهر اربیل

محمدحسن یزدانی*^۱، هاشم شاکر عبدالله کاروان^۲، مریم جامی اودولو

۱. استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: کیفیت محیط مسکونی مفهومی پویا، پیچیده و چندبعدی است که از ابعاد شکل گرفته است. در این راستا یکی از راه‌های مناسب جهت ارزیابی کیفیت محیط مسکونی سنجش رضایتمندی ساکنان از آن محیط است. از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی رضایتمندی از محیط مسکونی در شهر اربیل جهت برنامه‌ریزی آتی انجام گرفته است.

روش بررسی: روش پژوهش با توجه به هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز در این بررسی از طریق روش‌های میدانی و اسنادی گردآوری شده‌اند. جامعه آماری پژوهش ساکنین محلات مختلف (ثروتمندترین، متوسط‌نشین و فقیرنشین) می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در این خصوص از آزمون های t تک نمونه ای بهره برده شده است. در نهایت جهت رتبه‌بندی شاخص‌های مورد بررسی از آزمون فریدمن استفاده گردید.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی ساکنین از محیط مسکونی‌شان در محلات مسکونی ثروتمندترین برابر با (۳،۵۱۶)، در محلات متوسط‌نشین برابر با (۳،۲۷۲) و در محلات فقیرنشین برابر با (۲،۱۹۶) بوده است. بر اساس آزمون فریدمن نیز شاخص امنیت در رتبه نخست و شاخص روشنایی و تهویه در رتبه آخر قرار گرفتند. طبق نتایج حاصل از پژوهش حاضر، میزان رضایتمندی امری نسبی بوده و در سطح مناطق و محلات شهری مختلف متفاوت بوده و نتایج متفاوتی را در بر داشته است. نتایج پژوهش نشان داد رضایتمندی در محلات مختلف شهر اربیل برابر با (۳،۲۳۳) و در سطح متوسط می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: رضایتمندی، رضایتمندی محیط مسکونی، محیط مسکونی، شهر اربیل.

* نویسنده مسئول: yazdani@uma.ac.ir

ارجاع به این مقاله: یزدانی، محمدحسن، شاکر عبدالله کاروان، هاشم و جامی اودولو، مریم. (۱۴۰۳). بررسی رضایتمندی از محیط مسکونی در شهر اربیل. فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۵(۳)، ۳۵۲-۳۶۳.

مقدمه و بیان مسأله

مسکن یکی از مسائل حاد کشورهای در حال توسعه است، فقدان منابع کافی، ضعف مدیریت اقتصادی، نداشتن برنامه‌ریزی جامع مسکن و سایر نارسایی‌هایی که در زیر ساخت‌های اقتصادی این کشورها وجود دارد از یک سو و افزایش شتابان جمعیت شهرنشین از سوی دیگر تامین سرپناه در این کشورها را به شکلی غامض و چند بعدی درآورده است (پور محمدی، ۱۳۹۳: ۱). توسعه بی‌رویه و شتابان شهرنشینی در نیمه دوم قرن بیستم به ویژه در کشورهای در حال توسعه، یکی از عوامل اصلی در هدف‌گذاری ابعاد کمی نیازهای ساکنین بوده، به طوری که این امر عاملی بر تشدید بی‌توجهی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به مقوله و ابعاد کیفی محیط‌های شهری بوده است. از طرف دیگر به دلیل توجه زیاد به ابعاد پایداری محیطی و کیفیت زندگی و اجتماعات سالم در سال‌های اخیر، بحث و بررسی ابعاد کیفی محیط‌های سکونتی اهمیت یافته است (قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۰).

مسکن تأمین کننده یکی از نیازهای اساسی بشر است. مسکن مفهومی بیش از یک سرپناه فیزیکی است و علاوه بر ساختار فیزیکی شامل برخورداری از انواع خدمات و تسهیلات ضروری برای بهتر زیستن ساکنان و حق تصرف طولانی و مطمئن برای استفاده آن است. امروزه نسبتاً انتظار از مسکن فراتر از تأمین سرپناه برای سکونت است (خلخالی و آیوزیان، ۱۳۹۹: ۶۸). رشد سریع شهرها و توسعه کالبدی آنها، موجب بروز بحران‌های مختلف در زندگی و نزول کیفیت محیط شهری شده است. در پی این امر، لزوم توجه به مفهوم کیفیت و ارتقای آن در محیط‌های شهری در کنار توجه به مسائل کمی، بیشتر احساس گردیده است. این اهمیت را شاید بتوان معلول ایجاد تغییرات بنیادی در الگوی فکری شهرسازی جهان در دهه‌های گذشته از یک سو و ارائه و گسترش تفکرات معطوف به کیفیت (در تمام ابعاد انسانی) از سوی دیگر دانست (لشکری و خلج، ۱۳۹۳: ۳۴). مسکن یا فضای زندگی باید از دو جهت دارای کارایی باشد، یکی جنبه مادی، یعنی ایجاد محیطی با دسترسی مناسب، امکانات مناسب، درجه حرارت مطلوب، فشار مناسب، رطوبت، کوران هوا، نور مناسب و نظیر آن، دیگری از نظر جوابگویی به نیازهای معنوی مردم، یعنی ایجاد فضاهای مناسب با طرز زندگی، نوع فرهنگ، آداب و رسوم اجتماعی، این دو شرط اگر با هم به کاملترین نحوی جمع شوند، می‌توانند سبب ایجاد حس مطلوبیت از مسکن شده و درجاتی از رضایت افراد را فراهم آورند (ذبیحی حسین و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۴).

کیفیت مسکن موضوعی نسبتاً پیچیده است که در برگیرنده مفاهیم اجتماعی و اقتصادی است، و در ابعاد کمی و کیفی قابل اندازه‌گیری می‌باشد؛ با این وجود تا حدودی کیفیت مسکن تابع هنجارها و شرایط محلی است (Baer, 2014: 1; Strassmann, 1998).

برای ارزیابی عملکرد مسکن، یک معیار مناسب که در طول دهه‌ها مورد توجه واقع شده مفهوم رضایت‌مندی از محیط مسکونی است. بدین نحو، پژوهشگران محیطی رضایت‌مندی مسکونی ادراکات خانواده از محیط زندگی خود، شامل خانه، واحد همسایگی و محله را از طریق تقسیم عوامل توضیحی ویژگی‌های کاربران (اعم از شناختی یا رفتاری) و ویژگی‌های محیطی بررسی می‌کنند؛ زیرا تاثیرگذارترین سطح رضایت‌مندی از محیط مسکونی مربوط به درک افراد از محیط است. در واقع سنجش رضایت مسکونی تفاوت بین موقعیت‌های واقعی و مطلوب مسکن خانوار را روشن می‌کند و نبود تناسب بین نیازهای مطلوب واقعی مسکون خانواده را باعث ایجاد استرس و ناراضی در محله اقامت می‌شود. بدین ترتیب، ارزیابی رضایت‌مندی یک نیاز مستمر برای تعیین مناسبیت اقامت محیط ساکنان با توجه به انتظارات، نیازها و اهداف ساکنان است و واکنش مردم نسبت به محیط زندگی‌شان را منعکس می‌کند (رضایی خوشان و نعمتی مهر، ۱۴۰۰: ۸۱). در این میان با توجه به رشد سریع جمعیت در شهر اربیل و تأمین واحد مسکونی برای جمعیت رو به افزایش بررسی رضایت‌مندی ساکنان از محیط مسکونی امری اجتناب‌ناپذیر است. به گونه‌ای که آن چنان که بایستی محلات این شهر به لحاظ کیفیت محیط مسکونی مورد بررسی قرار گیرد مورد مطالعه واقع نشده‌اند.

ارزیابی‌های ساکنان از محیط‌های سکونتی‌شان می‌تواند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین معیارهای سنجش دستیابی به اهداف و ارزیابی میزان موفقیت هر پروژه مطرح شود. شناسایی عوامل مؤثر در میزان رضایت و نارضایتی سکونتی ساکنان، می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونتی، تصمیمات آتی به‌منظور ارتقاء سطح کیفی محیط و جلوگیری از تکرار برخی اقدامات نامناسب در سایر مکان‌ها و مؤثر واقع گردد. از این رو، پژوهش حاضر برآن است با توجه به شاخص‌های کیفیت محیط مسکونی تبیین نماید سطح رضایت مندی ساکنان از محیط مسکونی در محلات مورد مطالعه در چگونه است.

مبانی نظری پژوهش رضایت‌مندی سکونتی

بنیان‌های نظری بر این امر استوار است که رضایت‌مندی سکونتی تفاوت بین مسکن و محله موجود، واقعی و مطلوب خانواده‌ها را محاسبه می‌کند (Mohi, 2009: 19). اوگو رضایت‌مندی سکونتی را درجه رضایت فرد از وضعیت سکونتی کنونی فر می‌داند و آن را روشی غیر اقتصادی و اصولی در جهت ارزیابی کیفیت مسکن می‌داند (Teckh-Hong, 2012: 109). به طور کلی (نظریه رضایت‌مندی سکونتی) به منظور تعیین یک چارچوب راهنما برای شناخت خصوصیات ساختاری خانوارها و بافت محل سکونت آن‌ها (اعم از خانه و محله) که بر جوانب گوناگون رضایت‌مندی تاثیرگذار است، به کار می‌رود. در تعریفی دیگر، رضایت‌مندی سکونتی معادل میزان رضایت تجربه شده افراد از موقعیت سکونتی فعلی خود محسوب می‌شود. همچنین رضایت‌مندی سکونتی به عنوان احساس رضایت از دست یافتن فرد به آمال و نیازهای سکونتی خویش تعریف شده و به عنوان شاخصی مهم توسط برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به کار می‌رود (رفیعیان و عسگری، ۱۳۸۹: ۶۹). ارزیابی رضایت‌مندی سکونتی می‌تواند در جهت سنجش میزان دستیابی به اهداف و پروژه‌های شهری موثر واقع شده و همینطور نتایج حاصل از اینگونه پژوهش‌ها را می‌توان در ارتقای کیفیت محیط زندگی به کار بست. در این راستا برنامه‌ریزان توجه زیادی برای خلق محیط‌های با کیفیت نموده‌اند تا با فراهم آوردن ویژگی‌های فیزیکی (همچون شرایط و سبک خانه، منظر و تسهیلات آن)، ویژگی‌های اجتماعی (روابط دوستانه در همسایگی، گروه‌های قومی، نژادی و یا گروه‌های درآمدی) و یا ویژگی‌های نمادین (احساس هویت و ارزش و اعتبار)، احساس رفاه و رضایت‌مندی را به افراد منتقل سازند (سامی و اسدی، ۱۳۹۷: ۳۶). ویژگی‌های طراحی‌های مختلف شهری می‌تواند رضایت مندی ساکنان آن را تحت تاثیر قرار دهد و این عامل اینکه بر رضایت کلی جامعه تاثیرگذار بوده، بر کیفیت زندگی شهروندان و افراد مورد نظر به صورت مستقیم اثر گذار خواهد بود (Tucker and Abassa, 2018: 37).

یکی از جنبه‌های رضایت از زندگی، رضایت از محیط مسکونی و به تبع آن رضایت مسکونی می‌باشد. رضایت‌مندی از محیط مسکونی در واقع نشان‌دهنده نحوه ادراک فرد از محیط و رابطه میان آن‌هاست. در واقع سطح رضایت فرد از محیط، نشان‌دهنده تعامل میان ویژگی‌های ذهنی و عینی فرد و محیط است. شناسایی عوامل مؤثر در میزان و نارضایتی سکونتی ساکنان، می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونتی، تصمیمات آینده به منظور ارتقای سطح کیفی محدوده‌های سکونتی افراد و جلوگیری از تکرار نواقص در سایر مکان‌ها مؤثر واقع گردد (داداش پور و روشنی، ۱۳۹۲: ۶۱-۵۰). رضایت‌مندی سکونتی را می‌توان رابطه میان افراد و محیط سکونتی آن‌ها دانست. هر شخص با توجه به مجموعه‌ای از نیازها و آرزوهایی که دارد شرایط فعلی سکونتی خود را ارزیابی می‌کند (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۳).

از دیدگاه واژه‌شناسی، مفهوم رضایت‌مندی سکونتی از دو مفهوم مجزای رضایت یا رضایت‌مندی و سکونت تشکیل می‌شود. در فرهنگ دهخدا، واژه رضایت‌مندی به خشنودی و پسندیدگی تعبیر شده و واژه سکونت به اقامت و آرامش تبیین می‌شود. در مفهوم رضایت‌مندی سکونتی مستلزم دریافت درستی از محل سکونت است. میتوان در ترکیب، مفهوم رضایت‌مندی سکونتی را از منظر لغوی به عنوان تجربه‌ای از حس لذت یا خشنودی از زندگی در یک محیط مسکونی تعریف کرد.

عامل بسیار مهم در ارزیابی افراد نسبت به تعیین محل مورد نظر برای سکونت، توجه به تأمین رضایت‌مندی سکونتی از محل مورد استفاده است. در حقیقت رضایت‌مندی سکونتی یک واکنش ذهنی به محیط عینی است. نکته قابل توجه در این بخش، در درست از

محدوده محیط مسکونی است. در حقیقت خانه (واحد مسکونی)، تنها یک ساختار کالبدی است که علاوه بر سرپناه، فضاهایی را برای انجام فعالیت‌های روزانه فرد فراهم می‌سازد. رضایت از خانه و سکونتگاه زمانی حاصل می‌شود که کاربر یا فرد در آن مکان برای نیازهای خود، پاسخی دریافت کرده باشد (پاران و بهرو، ۱۳۹۵: ۱۵۱). به نظر می‌رسد هر قدر میزان احساس رضایت نسبت به یک محیط بیشتر شود، افراد احساس تعلق خاطر بیشتری نسبت به آن محیط نموده و از بودن در آن محیط احساس آرامش بیشتر خواهند کرد در نتیجه احساس رضایت از یک محیط می‌تواند سبب تأثیرات مثبت محیط در روند روابطی که در آن محیط در حال شکل‌گیری و انجام است، شود (خلخالی و آیوزیان، ۱۳۹۹: ۶۷).

رضایتمندی سکونتی به تعریف گالستر عبارت‌اند از: شکاف قابل مشاهده بین آمال و نیازهای ساکنین و واقعیت موجود بستر سکونتی آنها. در تعریفی دیگر، رضایتمندی سکونتی معادل میزان رضایت تجربه شده فرد یا عضوی از یک خانواده از موقعیت سکونتی فعلی خود محسوب شده است. رضایت از محل سکونت را می‌توان معادل رضایتی که فرد یا عضوی از یک خانواده از مسکن فعلی خود درک می‌کند، دانست (بهرام‌پور و مدیری، ۱۳۹۴: ۸۸).

پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع کیفیت محیط مسکونی این موضوع از جنبه‌های مختلف از سوی پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

لی و پارک (۲۰۱۷) در پژوهشی به ارزیابی رابطه میان رضایت از مسکن و کیفیت زندگی در ایلات متحده آمریکا پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد نتایج پژوهش نشان داد که ۱۰ مشخصات ساکنان، ادراکات از مسکن و محله و رضایت از مسکن، ارتباط مستقیمی با کیفیت زندگی دارند؛ ۲۰ ادراکات از مسکن و محله، واسطه تأثیرگذاری مشخصات ساکنان بر کیفیت زندگی هستند و ۳۰ رضایت از مسکن، واسطه تأثیر مشخصات ساکنان، ادراکات از مسکن و محله بر کیفیت زندگی است. همچنین مشخصات کالبدی و اجتماعی محله، نقش قابل توجهی در رضایتمندی سکونتی دارند. بنابراین به نظر می‌رسد که رضایت از محله، ارتباط مثبتی با رضایت از مسکن داشته باشد.

هوانگ و دیو (۲۰۱۵) پژوهشی با هدف بررسی رضایتمندی سکونتی مسکن اجتماعی در شهر هانگژو در چین انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که محیط محله، تسهیلات عمومی و مشخصات مسکن، عوامل اصلی تأثیرگذار بر رضایت مندی ساکنان از محیط سکونتی هستند.

ووک کورو و اوئی (۲۰۱۴) پژوهشی را با هدف ارزیابی کیفیت سکونتی در بندر هارکورت در نیجریه انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که بهبود وضعیت سکونتی، با در نظر گرفتن تصور ذهنی ساکنان و مشارکت آن‌ها از اهمیت بسیاری در برنامه‌ریزی برای این مناطق سکونتی برخوردار است.

چن، زنگ، یانگ و یو (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی نابرابری در محیط‌های مسکونی و رضایت میان ساکنان شهری در دایلان، چین پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد سطح رضایت اهالی از لحاظ پاکیزگی و حفاظت از محیط مسکونی و دسترسی به حمل و نقل عمومی پایین است.

لی (۲۰۰۸) در مقاله‌ای تحت عنوان اندازه‌گیری کیفیت زندگی در تایپه به ارزیابی کیفیت زندگی در شهر تایپه با استفاده از شاخص‌های ذهنی پرداخته است. نتایج نشان داد محل زندگی، زناشویی، سن، درآمد و تحصیلات میزان رضایت افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین وضعیت اجتماع، وابستگی محلی و رضایت از محله بیش‌ترین میزان تأثیر را بر رضایت از کیفیت زندگی دارند. رضایی خوبشان و نعمتی مهر (۱۴۰۰) در پژوهشی به برنامه‌ریزی فضایی ارتقای کیفیت محیط مسکونی مبتنی بر نتایج ارزیابی رضایتمندی ساکنان در مسکن مهر شهر جدید پردیس پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از نارضایتی از امنیت و محیط زیست محله مسکونی و از تسهیلات و ویژگی‌های کالبدی واحد مسکونی است؛ همچنین نتایج بر اهمیت مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی محله مسکونی و مقوله کالبدی واحد مسکونی دلالت می‌کند. با استفاده از فن تحلیل

عرصه‌های تصمیم‌گیری، سناریوهای مختلف ارتقای کیفیت محیط مسکونی عرضه شد و سپس با ارزیابی آن‌ها، سناریویی که راهبرد آن توسعه متمرکز خدمات رفاهی عمومی و گذاران اوقات فراغت و همچنین توسعه شبکه معابر و زیرساخت‌هایی (سیستم فاضلاب و...) و بهبود وضعیت کیفی واحد مسکونی و امنیت محیط بود، با مزیت سناریوی برتر، برگزیده شد.

فرج پور باصر و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بازشناسی عوامل موثر بر کالبد فضاهای مسکونی و سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی از کیفیت کالبدی محیط مسکونی (مورد شناسی: مجتمع مسکونی آسمان تبریز) پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد رضایتمندی افراد در زمینه‌های دیاگرام عملکردی و فرم فضاهای خارجی در سطح بسیار خوب و فرم ساختمان، فرم فضاهای داخلی و ابعاد واحد مسکونی، ارتفاع سقف واحدهای مسکونی و ابعاد و اندازه مشاعات، امکانات و ارتباطات فضای خارجی در حد متوسط (بالاتر از حد میانه) و تعداد اتاق‌های واحد مسکونی و تعداد واحدهای موجود در مجتمع در حد ضعیف (پایین‌تر از حد میانه) هستند و در کل میزان رضایتمندی ساکنان از این مجتمع مسکونی در بالاتر از حد متوسط قرار دارد.

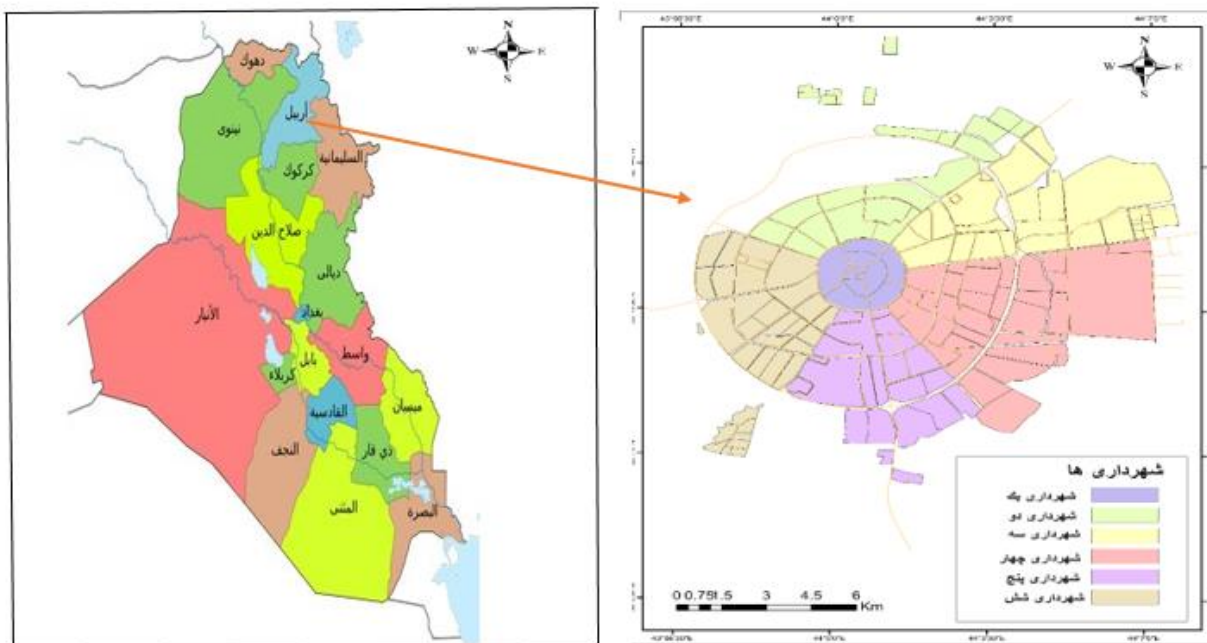
خلخالی و آیویازیان (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی ساکنان از مجتمع‌های مسکونی در مجتمع مسکونی دانشگاهیان الهیه پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد جنبه‌های کالبدی مانند فضای سبز، دسترسی‌ها، فضای جمعی، دید و منظر و ابعاد واحدهای مسکونی از بیش‌ترین میزان اهمیت و جنبه‌های زمینه‌ای (بهداشت و نگهداری مجتمع، ترجیح زندگی در مجتمع مسکونی بر زندگی در خانه‌ای مستقل)، جنبه‌های انسانی (تعاملات اجتماعی و همسایگی) و جنبه‌های عملکردی (خدمات تجاری-رفاهی و امکانات) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

علی پور و شهاییان (۱۳۹۸) در پژوهشی به ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی از کیفیت محیطی محلات مسکونی در شهر جدید پردیس پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد میزان امتیازات حاصل از عوامل مورد بررسی سطح کیفی رضایتمندی از محیط سکونتی تقریباً نامطلوب است و محیط شهر پردیس نتوانسته به طور مطلوب نیازها و خواسته‌های ساکنین را برآورده سازد.

ملکی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های اثرگذار بر رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از کیفیت مسکن تحت تصرف در منطقه ۲ شهرداری گرگان پرداختند. نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان متغیر بافت کالبدی مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون ۰,۰۱۸- و متغیر حس تعلق به مکان ساکنین مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون ۰,۳۱۹- و سطح معناداری صفر رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که در سطح ۹۵ درصد بین میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مسکن با وضعیت دسترسی به خدمات و امکانات، نوع معماری، مؤلفه‌های زیست محیطی و روابط همسایگی مجتمع‌های مسکونی رابطه معناداری وجود دارد به گونه‌ای که وجود متغیرهای مذکور بر میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی تأثیر گذار است.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهر اربیل در شمال شرقی عراق و نزدیک به مرکز استان اربیل قرار دارد و به عنوان پایتخت اقلیم کردستان شناخته می‌شود. از نظر جغرافیایی، بین دو دایره عرض جغرافیایی (۳۶,۱۷,۱۸ و ۳۶,۶,۱۲ شمالی) و دو دایره طول جغرافیایی (۴۴,۷,۳۶ و ۴۳,۵۶,۴۱ شرقی) واقع شده است. این شهر یکی از قدیمی‌ترین شهرهای کردنشین جهان است که تا به امروز زندگی در آن جریان دارد. اربیل از زمانی تأسیس شد که تنها سکونتگاه آن در قلعه بود و شامل سه محله توپخانه، سرای و تکیه می‌باشد (عزیز، ۲۰۲۲: ۱۷).

شکل ۱. موقعیت محدوده مورد مطالعه مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۳

مواد و روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش پژوهش توصیفی - تحلیلی است. روش جمع‌آوری اطلاعات با توجه به ماهیت مطالعه به صورت اسنادی و پیمایش میدانی ساکنان شهر مورد مطالعه بود. در مطالعه اسنادی از منابع مربوطه داخلی و خارجی جهت تکمیل فصول نظری پژوهش استفاده شده است. در پژوهش حاضر به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز به تهیه پرسشنامه پرداخته شده و در این خصوص سه محدوده با پایگاه اجتماعی اقتصادی متفاوت (مناطق ثروتمند نشین، متوسط نشین و فقیر نشین) از شش منطقه شهرداری شهر اربیل به صورت تصادفی ساده مورد پرسشگری واقع شدند. پس از آن جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا پرسشنامه‌های تکمیل شده کدگذاری شده و سپس داده‌های کدگذاری شده به محیط نرم افزار SPSS وارد شده و آزمون‌های مرتبط با فرضیه (آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون فریدمن) استفاده شد.

آزمون t تک نمونه‌ای

ممکن است بخواهیم توزیع یک نمونه را با یک توزیع فرضی مانند توزیع نرمال مقایسه کنیم این یک سؤال در مورد تطابق توزیع نمونه با یک توزیع نظری است. برای آزمودن این فرضیه که آیا میانگین یک نمونه با میانگین نظری که فرض بر این است دارای توزیع نرمال می‌باشد برابر است یا خیر؟ از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می‌شود. T تک نمونه‌ای آزمون می‌کند که آیا میانگین یک جامعه برابر میانگین برآورد شده است یا خیر؟ فرض‌هایی که برای استفاده از این آزمون وجود دارد:

۱. مشاهدات دارای توزیع نرمال با میانگین و واریانس باشند.

۲. مشاهدات مستقل از هم باشند.

در این آزمون، چنانچه سطح معنی داری کمتر از مقدار خطا باشد، چنین استنباط می‌شود که میانگین جامعه‌ی آماری مورد نظر، مقدار آزمون شده نیست. حال برای دریافتن این موضوع که میانگین جامعه بالاتر از مقدار آزمون شده و یا پایین تر از آن است، می‌یابد به حد بالا و حد پایین موجود در خروجی نرم‌افزار مراجعه نمود. در آزمون t تک نمونه‌ای چنانچه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت باشند، بدین معنی است که میانگین جامعه در مورد آن متغیر بیش‌تر از مقدار مورد آزمون می‌باشد. همچنین چنانچه اولی مثبت و

دومی منفی باشد، میانگین جامعه تقریباً مقدار آزمون است. هم‌چنین منفی بودن این دو مقدار، بدین معنی است که میانگین متغیر مورد نظر در جامعه کم‌تر از آزمون است و این متغیرها در جامعه‌ی مورد بررسی در سطح پایینی قرار دارند (فیاضی، ۱۳۹۴: ۷۱).

آزمون فریدمن

آزمون فریدمن (Friedman) یک آزمون آماری ناپارمتریک است که برای تشخیص تفاوت میان داده‌های مرتبط استفاده می‌شود. این آزمون توسط اقتصاددان و آماردان مشهور به نام میلتون فریدمن ارائه گردید. پژوهشگران از این آزمون برای رتبه‌بندی اهمیت متغیرهای پژوهش استفاده می‌کنند.

یافته‌ها

تحلیل آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی کلی

در بحث رضایتمندی از تمام معیارها در در کل مناطق میانگین به دست آمده اندکی بالاتر از حد متوسط (۳) می‌باشد (۳/۲۳۳). نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین میانگین نظری (برابر با ۳) با میانگین‌های به‌دست آمده (میانگین تجربی) به دلایل زیر تفاوت معناداری در سطح ۹۵ درصد وجود ندارد: چرا که اولاً اختلاف میانگین نسبتاً بالایی وجود ندارد. دوماً مقدار Sig یا معنی‌داری بدست آمده برای آزمون t تک نمونه‌ای است کمتر از ۰/۰۵ است. نهایتاً اینکه مجموع میانگین معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی با توجه به سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۱ و میانگین بالاتر از حد متوسط (میانگین نظری ۳) و اختلاف میانگین ناچیز، میتوان گفت که تفاوت معنی‌داری بین میانگین به دست آمده با میانگین نظری وجود ندارد. در نهایت می‌توان گفت که معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی در حد متوسط قرار دارد.

جدول ۱: آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی کلی

متغیر	آمار توصیفی		آمار استنباطی		
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	درجه آزادی
رضایتمندی کل	۵۴۰	۳/۲۳۳	۰/۵۷۸	۹/۳۶۷	۵۳۹
					اختلاف میانگین
					کران بالا
					کران پایین
					۰/۲۴۹
					۰/۲۸۲۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

تحلیل آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی در محلات ثروتمندنشین

در بحث رضایتمندی از تمام معیارها در در منطقه ناوندشنین میانگین به دست آمده بالاتر از حد متوسط (۳) می‌باشد (۳/۵۱۶). نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین میانگین نظری (برابر با ۳) با میانگین‌های به‌دست آمده (میانگین تجربی) به دلایل زیر تفاوت معناداری در سطح ۹۵ درصد وجود ندارد: چراکه اولاً اختلاف میانگین نسبتاً بالایی وجود ندارد. دوماً مقدار Sig یا معنی‌داری بدست آمده برای آزمون t تک نمونه‌ای است کمتر از ۰/۰۵ است. سوماً مقدار آماره t به‌دست آمده بزرگتر از مقدار آماره t استاندارد است (بزرگتر از ۱/۹۶) است. نهایتاً اینکه مجموع میانگین معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی با توجه به سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۰ و میانگین بالاتر از حد متوسط (میانگین نظری ۳) و اختلاف میانگین ناچیز، میتوان گفت که تفاوت معنی‌داری

بین میانگین به دست آمده با میانگین نظری وجود ندارد. در نهایت می‌توان گفت که معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی در منطقه ناوند نشین در حد متوسط قرار دارد.

جدول ۲: آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی کلی در مناطق ثروتمند نشین

متغیر	آمار توصیفی		آمار استنباطی			
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	درجه آزادی	اختلاف میانگین
رضایتمندی کل	۱۸۰	۳/۵۱۶	۰/۵۷۳	۱۲/۰۷۹	۱۷۹	۰/۰۰۰
						ارزش تست = ۳
						کران بالا
						کران پایین
						۰/۴۲۷
						۰/۶۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

تحلیل آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی در مناطق متوسط نشین

در بحث رضایتمندی از تمام معیارها در منطقه زنگین نشین میانگین به دست آمده بالاتر از حد متوسط (۳) می‌باشد (۳/۲۷۲). نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین میانگین نظری (برابر با ۳) با میانگین‌های به دست آمده (میانگین تجربی) به دلایل زیر تفاوت معناداری در سطح ۹۵ درصد وجود ندارد: چراکه اولاً اختلاف میانگین نسبتاً بالایی وجود ندارد. دوماً مقدار sig یا معنی‌داری بدست آمده برای آزمون t تک نمونه‌ای کمتر از ۰/۰۵ است. سوماً مقدار آماره t به دست آمده بزرگتر از مقدار آماره t استاندارد است (بزرگتر از ۱/۹۶) است. نهایتاً اینکه مجموع میانگین معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی با توجه به سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۰ و میانگین بالاتر از حد متوسط (میانگین نظری ۳) و اختلاف میانگین ناچیز، می‌توان گفت که تفاوت معنی‌داری بین میانگین به دست آمده با میانگین نظری وجود ندارد. در نهایت می‌توان گفت که معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی در منطقه زنگین نشین در حد متوسط قرار دارد.

جدول ۳: آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی کلی در مناطق متوسط نشین

متغیر	آمار توصیفی		آمار استنباطی			
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	درجه آزادی	اختلاف میانگین
رضایتمندی کل	۱۸۰	۳/۲۷۲	۰/۵۶۷	۶/۴۳۵	۱۷۹	۰/۰۰۰
						ارزش تست = ۳
						کران بالا
						کران پایین
						۰/۴۲۳
						۰/۳۵۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

تحلیل آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی در مناطق فقیر نشین

در بحث رضایتمندی از تمام معیارها در منطقه فقیر نشین میانگین به دست آمده اندکی پایین‌تر از حد متوسط (۳) می‌باشد (۲/۱۹۶). نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین میانگین نظری (برابر با ۳) با میانگین‌های به دست آمده (میانگین تجربی) به دلایل زیر تفاوت معناداری در سطح ۹۵ درصد وجود دارد: چراکه اولاً اختلاف میانگین نسبتاً بالایی وجود دارد. دوماً مقدار sig یا معنی‌داری بدست آمده برای آزمون t تک نمونه‌ای است کمتر از ۰/۰۵ است. سوماً اینکه دوماً مقدار آماره t به دست آمده بالاتر از مقدار آماره t استاندارد است (بزرگتر از ۱/۹۶) است. نهایتاً اینکه مجموع میانگین معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی با توجه به سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۷ و میانگین کمتر از حد متوسط (میانگین نظری ۳) و اختلاف میانگین ناچیز، می‌توان گفت

که تفاوت معنی‌داری بین میانگین به دست آمده با میانگین نظری وجود ندارد. در نهایت می‌توان گفت که معیارهای رضایتمندی از محیط مسکونی در منطقه فقیرنشین در سطح پایین قرار دارد.

جدول ۴: آمار توصیفی و استنباطی آزمون t تک نمونه‌ای رضایتمندی کلی در مناطق فقیرنشین

متغیر	آمار توصیفی		آمار استنباطی			
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	درجه آزادی	اختلاف میانگین
رضایتمندی کل	۱۸۰	۲/۹۱۶	۰/۴۰۷	-۰/۷۴۲	۱۷۹	۰/۰۰۷
						ارزش تست = ۳
						کرن بالا
						کرن پایین
						-۰/۰۲۳۴

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳.

آزمون فریدمن

همچنین رتبه‌بندی شاخص‌ها از دیدگاه شهروندان به روش فریدمن با استفاده از پرسشنامه با طیف لیکرت و از طریق شاخص میانگین رتبه انجام شد. نتایج حاصل از رتبه‌بندی فریدمن نشان دهنده این امر می‌باشد که شاخص امنیت رتبه اول و شاخص روشنایی و تهویه رتبه آخر را کسب کرده است.

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن در رابطه با شاخص‌های کیفیت محیط مسکونی شهرارربیل

رتبه	میانگین	شاخص
۱	۳۸,۵۷	امنیت
۶	۳۱,۷۰	تسهیلات و خدمات عمومی
۷	۳۱,۳۰	کالبدی
۸	۳۰,۴۶	دید و منظر
۱۰	۲۸,۹۲	روشنایی و تهویه
۴	۳۵,۴۰	بهداشت
۲	۳۸,۴۱	بوهای آزاردهنده
۹	۲۹,۱۸	آلودگی
۵	۳۵,۳۳	حمل و نقل
۳	۳۷,۴۹	روابط همسایگی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر به بررسی رضایتمندی ساکنین از محیط مسکونی در شهر اربیل پرداخته است. در این خصوص ابتدا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی-اجتماعی شهروندان محلات سه منطقه مختلف (ثروتمندترین، متوسط‌نشین و فقیرنشین) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از یافته‌های استنباطی نشان داد که میانگین کل رضایتمندی از محیط مسکونی در محلات (ثروتمندترین، متوسط‌نشین و فقیرنشین) اندکی پایین‌تر از حد متوسط (۳) می‌باشد. همچنین در بین ویژگی‌های شخصی، معیارهای سن و تحصیلات بر رضایتمندی افراد از محیط مسکونی تأثیر گذار بوده و متغیرهای اشتغال، میزان درآمد، میزان هزینه، مالکیت مسکن، فاصله از منزل تا محل کار، مساحت منازل مسکونی و تعداد اتاق بر رضایتمندی افراد از محیط مسکونی‌شان تأثیر نداشته است. نتایج حاصل از به کارگیری مدل فریدمن نیز نشان داد از بین شاخص مورد مطالعه (امنیت، تسهیلات و خدمات عمومی، کالبدی، دید و منظر، روشنایی و تهویه، بهداشت، بوهای آزاردهنده، آلودگی، حمل و نقل، روابط همسایگی) شاخص امنیت رتبه اول و شاخص روشنایی و تهویه رتبه

آخر را کسب کرده است. در یکی نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت بین پژوهش نشان‌دهنده نابرابری‌های قابل توجهی در ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی-اجتماعی در مناطق مختلف اربیل است. مشخصاً، مناطق فقیرنشین با مشکلاتی از قبیل فقر، نابرابری‌های جنسیتی، و دسترسی محدود به آموزش و فرصت‌های شغلی مواجه‌اند. در مقابل، مناطق زنگین‌نشین (ثروتمندنشین) و ناوندنشین (متوسط نشین) نشان‌دهنده شرایط بهتری در زمینه اقتصادی و اجتماعی هستند.

نتایج پژوهش حاضر از یک سو با نتایج پژوهش ضیایی (۱۳۹۶) و گراوند (۱۳۹۵) مبنی بر اینکه ویژگی‌های فردی (سن) بر رضایتمندی تاثیر دارد هم‌سو می‌باشد. از سوی دیگر با نتایج پژوهش حبیبی و مرزبان (۱۳۹۶) مبنی بر اینکه رضایتمندی افراد مجتمع مسکونی محله پانصد دستگاه شهر دوگنبدان (گچساران) حد متوسط قرار دارد. همخوانی دارد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در پرسشگری‌های میدانی و پاسخ به سؤالات از هیچ کمکی دریغ نمودند، تشکر می‌کنند.

حمایت مالی

این مقاله با حمایت مالی معاونت محترم پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی اردبیل به انجام رسیده است.

منابع و مأخذ

- پورمحمدی، م، ر. (۱۳۹۳). برنامه ریزی مسکن. چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات سمت.
- بهرام پور، ع؛ مدیری، آ. (۱۳۹۴). مطالعه رابطه میان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی و میزان حس تعلق آنها در مجتمع مسکونی بلند مرتبه شهرک کوثر تهران، هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی. دوره ۲۰، شماره ۳، صص ۸۵-۹۴.
- 10.22059/JFAUP.2015.56880
- حبیبی، د؛ مرزبان، م. (۱۳۹۶). ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی نمونه مطالعه: مجتمع مسکونی محله پانصد دستگاه شهر دوگنبدان (گچساران)، پژوهش در هنر و علوم انسانی. شماره یک، صص ۸۴-۷۳.
- <https://ensani.ir/fa/article/382395>
- خلخال، س.ز؛ آیوزیان، س. (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی ساکنان از مجتمع‌های مسکونی، مورد مطالعاتی: مجتمع مسکونی دانشگاهیان الهیه، فصلنامه آرمانشهر. دوره ۱۳، شماره ۳۲، صص ۶۷-۶۰.
- 10.22034/AAUD.2020.120055
- داداش پور. ه؛ روشنی. ص. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت محیط مسکونی در محله‌های قدیمی (مطالعه موردی: محله سنگلج تهران)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی. دوره ۳، شماره ۱۰، صص ۶۱-۵۰.
- 20.1001.1.22286462.1400.11.3.12.4
- ذبیحی، ح؛ حبیب، ف؛ رهبری منش، ک. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین، میزان رضایت از مجتمع‌های مسکونی و تاثیر مجتمع‌های مسکونی بر روابط انسانی (مطالعه موردی چند مجتمع مسکونی در تهران)، نشریه هویت شهر. دوره ۵، شماره ۸، صص ۱۰۳-۱۱۸.
- 20.1001.1.17359562.1390.5.8.10.4
- رفیعیان، م؛ عسگری، ع. (۱۳۸۹). سنجش میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان محله نواب، پژوهش‌های جغرافیای انسانی. شماره ۶۷، صص ۵۳-۶۸.
- <https://ensani.ir/fa/article/49263>
- رضایی خبوشان، ن؛ نعمتی مهر، م. (۱۴۰۰). برنامه‌ریزی فضایی ارتقای کیفیت محیط مسکونی مبتنی بر نتایج ارزیابی رضایتمندی ساکنان، مورد پژوهش: مسکن مهر شهر جدید پردیس، فصلنامه علمی معماری و شهرسازی. سال ۳۱، شماره ۹۴.
- 10.52547/SOFEH.31.3.79

- زنگنه، م؛ قهرمانی، م؛ گودرزی سروش، خ. (۱۳۹۶). سنجش رضایتمندی ساکنان از کیفیت سکونتی مسکن مهر در شهر همدان، مطالعات محیطی هفت حصار. شماره ۲۲، سال ۶، صص ۳۱-۴۴. 20.1001.1.23225602.1396.6.22.5.4
- سامی، ا؛ اسدی، ا. (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های کیفیت محیط شهری در مجتمع‌های مسکونی بناب و عوامل فردی موثر بر آن، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی. سال دهم، شماره سوم. https://journals.iau.ir/article_543316.html
- ضیایی، پ. (۱۳۹۶). سنجش میزان رضایتمندی اقشار کم درآمد از مسکن خود (مطالعه‌ی موردی شهر نیر)، پایان نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما، محمد حسن یزدانی، استاد مشاور، حسین نظم فر، دانشگاه محقق اردبیلی
- فرج پور ب و همکاران. (۱۴۰۰). بازشناسی عوامل موثر بر کالبد فضاهای مسکونی و سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی از کیفیت کالبدی محیط مسکونی (مورد شناسی: مجتمع مسکونی آسمان تبریز)، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای. دوره ۱۱، شماره ۴۱، صص ۱۴۹-۲۲۰. 10.22111/GAIJ.2021.6603
- علی پور، د؛ شهبان، پ. (۱۳۹۸). ارزیابی عوامل موثر بر رضایتمندی از کیفیت محیطی محلات مسکونی (نمونه موردی: شهر جدید پردیس)، فصل‌نامه آمایش محیط، شماره ۴۶، دوره ۱۲، صص ۲۱-۴۰. 20.1001.1.2676783.1398.12.46.2.0
- عزیز، ق. (۱۴۰۰)، فراوانی ساکنین و تأثیرات آن بر تولید و مصرف آب آشامیدنی در شهر اربیل. رساله کارشناسی ارشد، کلی داب، اربیل. دانشگاه صلاح الدین، اربیل. صص ۴۶
- قادرمرزی، ح؛ زارع ممقانی، ب؛ زیاری. ک. (۱۳۹۲). ارزیابی کیفیت محیط مسکونی روستاهای ادغام شده در شهر سنندج مورد: روستاهای حسن آباد و نایسر، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. دوره ۲، شماره ۳، صص ۵۶-۳۹. URL: <http://serd.khu.ac.ir/article-1-1743-fa.html>
- گراوند، ل. (۱۳۹۵). مقایسه تطبیقی رضایتمندی از محیط مسکونی در انواع بافت شهری (نمونه موردی: شهر اردبیل)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی، استاد راهنما، دکتر محمد حسن یزدانی
- ملکی، س؛ آریان کیا، م؛ باددست، ب. (۱۳۹۷)، سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های اثرگذار بر رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از کیفیت مسکن تحت تصرف (مطالعه موردی: منطقه ۲ شهرداری گرگان)، فصلنامه چشم انداز زاگرس. شماره ۳۸، دوره ۱۰، صص ۷۳-۹۱. <https://sanad.iau.ir/Journal/zagros/Article/937847>
- لشکری، ا؛ خلج، م. (۱۳۹۳). سنجش کیفیت محیط شهری با رویکرد مکان محور، انتشارات گنج هنر.
- یاران، ع؛ بهرو، ح. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر فضای سبز بر میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های بلند مرتبه مسکونی، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۷، صص ۱۵۱-۱۶۲. https://www.armanshahrjournal.com/article_44613.html
- Baer, W. C. 2014. Using Housing Quality to Track Change in the Standard of Living and Poverty for Seventeenth-Century London. *Historical Methods: A Journal of Quantitative and Interdisciplinary History*, 47(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/01615440.2013.800801>
- Chen, Li, Zhang, Wenzhong, Yang, Yizhao, Yu, Jianhui, 2013. Disparities in residential environment and satisfaction among urban residents in Dalian, China, *Journal of Habitat International*, 34 (2010) 100–108. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2013.03.002>
- Huang, Z, Du, X. 2015, "Assessment and determinants of residential satisfaction with public housing in Hangzhou", *China, Habitat International*, 47 218-230. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2015.01.025>
- Lee, E. Park, N. 2017. Housing Satisfaction and Quality of Life among Temporary residents in the United States. *Housing and Society*, 37 (1). 43-67. DOI:10.1080/08882746.2010.11430580
- Lee, Y.J. 2008. Subjective quality of life measurement in Taipei, *Building and Environmental*, 43 (7). <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2006.11.023>

- Mohit, M.A, 2009, Assessment of Residential Satisfaction with Low Cost Housing Provided by Selangor Zakat Board in Malasia, the 4th Australian Housing Researchers Conference, 5th7thAugust. Sydney, Australia.
- Tucker, R., Abass, Z .2018 .Residential satisfaction in low-density Australian suburbs: The impact of social and physical context on neighborhood contentment. *Journal of Environmental Psychology*. 56: 36-45. doi: 10.1016/j.jenvp.2018.02.005.
- Teck-Hong.T, 2012, Housing satisfaction in medium-and hing-cost housing: The case of Greater Kuala Lumpur, *Habitat International*, Vol.36, No 1, pp 108-116. DOI:10.1016/j.habitatint.2011.06.003
- Warnock, V. C., & Warnock, F. E. .2008. Markets and housing finance. *Journal of Housing Economics*, 17, 3, 239 -251. <https://doi.org/10.1177/002795011423000103>